

DISPUTATIO PHYSICA

DE

MUNDO,

QUAM,

Favente Deo Opt. Max.

SUB PRÆSIDIO

Reverendi, Clarissimi, Doctissimique VIRI,

D. M. PETRI CABELJAU, Verbi Divini in
Ecclesia Lugd. Bat. Ministri fidelissimi, & Collegii
Theol. Per-Illustr. D. D. Ordinum Holland.
& West-Frisiæ Regentis dignissimi.

Publicè ventilandam proponit,

ALBERTUS RODENBURGH, Vianensis.

Ad diem 8 Julij, loco solito, hora 8.

LUGDUNI BATAVORUM,

Apud Hæredes Ioannis Nicolai à Dorp.

ANNO cl. Is c Lxi.

* 17035

Illustri, Magnifico, ac Potenti,

Inclytæ ac Florentissimæ

HORNANORUM

REIPUBLICÆ

MAGISTRATUI,

Domini ac Mæcenatibus meis munificentissimis:

NEC NON

Amplissimis, Spectatissimisque Viris,

D. JOHANNI à WEVELICHOVEN, J. U. D. Reipublicæ Leydensis Syndico meritissimo, & Nobilissimis Amplissimisque D. D. Curatoribus à Secretis,

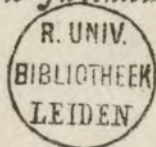
D. JOACHIMO à WEVELICHOVEN, J. U. D. ejusdem Reipub. Syndico dignissimo, consultissimoque,

Cognatis mihi dilectissimis, studiorum meorum Fautori-
bus summis, unice observandis ac suspiciendis.

UT ET

Præstantissimis, Doctissimisque Viris-Juvenibus,

D. JOHANNI van DUEREN,
D. ABRAHAMO OUDEWATER,
D. LUDOVICO BACHERO,

Isti Theologiæ, his Philosophiæ Studiosis indefessis,
amicis meis integerrimis,

Me, & hæc primitias Philosophicas,

Submissè Offero & inscribo

ALBERTUS ROODENBURGH, *Reff.*

DISPUTATIO PHYSICA
DE
MUNDO.

THESIS I.

Undi vocabulum tam græcè quam latinè ornatum sonat & pulchritudinem; nimirum quia est Mundus omnium rerum *ἑνταξία* pulcherrimum quid & perfectissimum. Potest autem mundus describi, *ordinata compages omnium corporum naturalium ab uno principio pendentium, & in unum finem tendentium*: ut hujus descriptionis & ipsius Mundi natura magis elucescat, primò ad ejus causas, deinde ad accidentia explicanda nos accingemus; auspicabimur verò à materiâ, utpote quæ in hoc negotio causarum est omnium evidentissima.

II.

Quod attinet mundi *materiam*, distinguimus inter Mundum constituendum, cujus materia ante creationem nulla fuit, & mundum jam constitutum, cujus materia vel partes materiales sunt omnia corpora naturalia: tam simplicia, ut Cœlum, Astra, Elementa; quam mixta, eaque vel inconstantia, ut meteora; vel constantia, ut inanimata & animata: inanimata, ut mineralia, metalla, &c. animata, ut plantæ & animalia, adeoque ipse homo, mundi compendium, ac verè *μικρόκοσμος*.

III.

Quæ verò sit Mundi *forma*, variè inter Physicos disceptatur; quidam ex antiquis Philosophis statuere Mundum esse animatum, ac proinde ejus formam esse animam, sed quæ sit mundi anima non omnes eodem modo explicant, aliis Deum, aliis Spiritum, atque actum quendam vitalem, per omnes mundi partes diffusum, Mundi animam esse statuentibus. Sed Deo quidem injuriam faciunt non ferendam, qui eum Mundi animam vel formam ponunt ens enim infinitum ac æternum, non potest esse forma entis finiti ac temporarii: & efficiens non est forma effectus, neque esse potest quia simul ingrederetur essentiam effecti, & non ingrederetur: quid?

quod Deo formæ causalitatem tribuere Divinæ Majestatis præfectioni derogat, quia talis causa in causando imperfectionem involvit. Si Deum Mundi formam non informantem sed assistentem dicant, quod eum suâ providentia regat inepte loquuntur, cum forma assistens formæ nomen non mereatur, & propter regimen anima rei gubernatæ dici nequeat, nisi quis nautam, navis animam dixerit.

IV.

Alii Mundi formam esse animam dixerunt, non Deum ipsum, sed ab eo aliam animam per corpus mundi diffusam, & omnes ejus partes animantem, quæ non veterem tantum, sed etiam ex recentioribus Campanellæ, de sensu rerum & magiâ, lib. 2. cap. 32. est sententia; sed vero si daretur aliqua anima quæ esset universalis mundi forma, ejus operationes aut distincte erunt, ab operationibus, quæ proficiscuntur ab animatorum animabus, aliorumque corporum formis, aut non erunt distincte: si sint distinctæ ejus operationes, monstratur aliqua in homine actio, quæ proficiscatur ab hac universali animâ, quam non propria homines anima edere possit item in brutis, plantis, metallis, quam non propria istorum corporum formæ exercere possint: si non sint distinctæ ejus operationes frustra ponitur, cum quælibet species ac pars mundi, operationes suas beneficio formæ sibi insitæ expedire possit: præterea si mundi forma sit diffusa & universalis quædam anima, omnes ejus partes essent animatæ, & in iis conspicuæ forent operationes vitales, nutritio, accretio, generatio, &c. at in Cælo, Stellis, Elementis, Meteoris &c. anima locum non habet; etiam operationes vitales cernere nullas datur. denique si omnia in mundo dixeris animata nullum dabitur in natura corpus inanimatum, adeoque Mundus omnium entium creatorum gradus non continebit, quod ejus perfectioni repugnat.

V.

Receptissima est de mundi formâ opinio, quam in descriptione expressimus, eorum, qui eam in ordine dispositione *εὐταξία* consistere arbitrantur; est enim forma per quam res est id quod est, & à cæteris rebus distinguitur, at per ordinem, dispositionem, & *εὐτάξιν*, Mundus est mundus (ab ornatu enim nomen est) & per eam distinguitur à mole confusa, quod Chaos vocant, estque inordinata.

dinata naturalium corporum confusio. Hæc forma non est substantialis (nullus enim ordo est substantia, sed relatio quædam ac *χρῆσις* inter ordinata) sed accidentalis, toti mundo tamen essentialis, quod ordinata ista partium mundi dispositio, sed corporum naturalium *ἰσότης* ita sit de mundi natura & essentia, ut absque eâ nec sit, nec dici possit Mundus. An eadem sit formarum in singulis naturalium partibus, & corporum naturalium speciebus (excepta forma hominis) ratio, consistens in essentiali quadam singulis corporibus, accidentium ad materiam ordinatione, sicut Mundi formam consistere diximus in corporum naturalium *ἰσότης* hujus loci non est inquirere, ratio tamen dubitandi subest maxima.

V I.

De efficiente Mundi causâ, non minor quam de forma est inter Philosophos discrepantia; quidam enim (Democritus nempe Leucippus, & Epicurus) Mundum à fortuito atomorum concursu in immenso vacuo gigni putarunt. Empedocles à quatuor elementorum necessariâ, & cæca conspiratione ab actione ignis Heraclitus, quibus omnibus quid absurdius? Aristoteles mundum censuit ingenitum, & omni ex parte æternum. Hæc Aristotelis de mundi æternitate sententia tam serio confirmatur Lib. 8. Phys. 1. de Cælo 2. de ortu & interitu 12. Metaph. ut mirum sit magnis viris potuisse in mentem venire Arist. his locis *περὶ αἰώνιου* potius quam *ἀποδεικνύων* de mundi æternitate disputasse. Proclus Aristot. sententiam confirmat 20. argum. quo à Philopono recensentur, ac refelluntur Philoponi sententiam sequimur omnes, quibus S. Scriptura nullo in pretio est, constanterque credimus in Principio temporis prædefinito Deum creasse Cælum est terram & hoc totum universum. Quod cum asserimus, duo dicimus, & creatum esse mundum, & creationem factam esse in tempore non ab æterno, sed an mundus ab æterno creari potuit? ita quidem asserunt veteres & moderni Philosophi præsertim pontificii, & qui eos hic sequuntur Lutherani; recepti passim apud nos Philosophi Conimbr. Suares, Pererius, reliquique istius furfuris omnes; nos contra impossibile id esse contendimus, imo contradictorium implicare dicimus, quod sic ostendimus.

V II.

Quod necessario aliquando non fuit, non potest esse æternum,

sed incepit in tempore; æternum enim est quod semper fuit: at
Mundus aliquando necessario non fuit, eo ipso quia creatus fuit:
nam creare est, illi, quod nondum est, esse tribuere: & creari est,
rem, quæ nondum est, esse accipere: quia igitur, quod rem creat,
eam cum nondum est, facit esse, & quod creatur, illud cum non-
dum esset, incipit esse, sequitur id, quod fit, aliquando non esse;
quia tempus assignari potest, in quo nondum fit, scilicet cum fit,
ergo quod creatur, semper & perpetuo nec est, nec esse potest,
proinde nec ab æterno, V. C. quod nunc fit, nondum est, quando
fit, & antequam fiat, ergo nihil potest ab æterno fieri, alioquin
enim eo ipso, dum fieret, nondum esset, & tum quia ab æterno
fieret, semper esset, quæ est mera contradicção: sed duobus aliis ar-
gumentis everti potest, hæc mundi ab æterno possibilis creatio à
Scholasticis temere introducta.

VIII.

Si mundus ab æterno posset creari aut existere ab æterno transi-
visset à suo non esse, ad suum esse: ergo prius fuisset sub suo non esse,
quam sub suo esse; ergo aliquid, extitisset prius æterno: nempe, non
rei existentis ab æterno: consequutio firma est quia esse mundi ex-
titisset ab æterno, & non esse mundi, esset illo prius: Nec refert
quod non esse rei non sit aliquid positivum; quia sufficit ut suo modo
extiterit prius, in quo priori æque extitisset, si quid positivum esset.

IX.

Si possit mundus fieri ab æterno, fiat, ac factus annihiletur: omne
enim quod à Deo fit, destrui potest, ergo poterit ab æterno destrui
vel non; si possit, ergo simul ab æterno erit, & non erit: si non pos-
sit ergo per totam æternitatem erit independens à Deo; ideo enim
dependet à Deo, quia ab eo conservatur, & quicquid à Deo con-
servatur, potest à Deo annihilari per retractionem Dei concursus:
erga si dependeat mundus à Dei conservatione, potest ab eo retra-
here suum concursum, & ita eum annihilare; si vero non possit, ne
dependet quidem ab eo; & sic creatura non est, sed Deus, quare,
qui Mundum aut creaturas ab æterno esse posse volunt, novos
Deos faciunt.

X.

*Finis mundi summus est Dei gloria, subordinatus, felicitas ho-
minis, cui totus inservit; est enim mundus à Deo conditus, ut homo*
non

non tantum in eo tanquam amplissimo loco vivat, & ex eo cuncta vitæ necessaria petat, sed ut ex hoc elegantissimo creaturarum theatro ac lucidissimo speculo, infinitam Dei sapientiam, potentiam, ac bonitatem agnoscat, & ad creatorem amandum, colendum, & glorificandum excitetur.

X I.

Hæc de causis; sequuntur *accidentia*, ubi quatuor hæc nobis consideranda veniunt, perfectio sc. ejus quantitas, figura, duratio; perfectum vero esse mundum omnino asserimus; ejus enim quod per aggregationem unum est; perfectio consistit in multitudine atque ordine; & ordine tam partium ad se invicem, quam ad unum totum: utrumque autem conspicuum est in mundo. Sed an non perfectiorem eum, quam est actu, Deus facere, potuit mundum? Ad istam Quæst. Respondemus cum distinctione, quatuor fere modis potuit hic mundus fieri perfectior. 1. Secundum quantitatem, nam Cælum & elementa potuerunt fieri majora, quam sunt, & potuit Deus facere multo plures Cælos, & in iis plura, majora, splendidiora sydera: 2. Secundum plenitudinem, & universitatem rerum: nam species rerum infinitæ longe plures quam sunt creari potuerunt. 3. Secundum durationem; potuit enim mundus ita fieri, ut, & antiquior esset quam nunc est, & futurus esset diuturnior. 4. Secundum perfectionem accidentalem rerum naturalium, quæ perfectio magis magisque potest amplificari: potest enim Deus, cum nulla inde sequatur contradictio, singulis individuis nova attribuere accidentia, quibus magis ornentur.

X II.

Quantitas est vel continua vel discreta; ratione quantit. continuæ hæc agitatur quæstio, sit ne mundus finitus an infinitus? nos eum sanioribus Phil. finitum esse contendimus; nullum siquidem corpus infinitum movetur tempore finito, ac proinde, ut finitum sit Cælum, ac consequenter mundus, oportet. Ratione quantitatis discrete considerandum occurrit, utrum unus tantum sit mundus, an vero plures? plures simul reperiri Mundos existimaverunt Democritus, Leucippus, Manichæi & similes, nos Platonis, Aristotelisque sententiam, ut veritati magis consentaneam sequimur: unumque tantum esse mundum statuimus. Quoniam verò secus se habet, de actu quam de potentiâ, & multa actu non sunt, quæ

quæ tamen possunt esse; quæritur, utrum plures possint esse Mundi? Arist. 1. de Cœlo c. 8. 9. Probat non tantum unum esse mundum, sed etiam non posse plures esse: alii statuunt plures quidem esse posse sed finitos; nos cum iis statuimus plurium mundorum possibilitatem, & infinitorum impossibilitatem.

XIII.

Figura mundi per se vix certa est; quomodo enim figuram certam habebit totum illud universum, aggregatum ex tam diversis rebus naturalibus, quarum quælibet suam peculiarem obtinet figuram; sed si aliqua ei figura sit tribuenda, cum mundus sit præstantissimum opus Dei debetur ei etiam præstantissima figura, ea autem est spherica, sive rotunda: eadem siquidem capacissima est; potestque omnium commodissime continere omnia corpora tam simplicia, quam mixta.

XIV.

Durationem ejus quod concernit; quod ad substantiam multo antiquorum mundum corruptibilem esse, ac proinde aliquando interituro esse, statuerunt; communis vero, Theologorum, Scholasticorum, & Reformatorum sententia est, mundum quo ad partes ejus præcipuas, ut sunt Cœlum & elementa, non esse ridendum in nihilum, sed ignis ministerio repurgandum, & aliquâ ratione secundum qualitates, functionesque innovandum. Quando autem futura sit hæc renovatio, nos quidem latet sicut nec dies Judicii, qui circa idem tempus futurus est, à nobis sciri potest.

COROLLARIA.

1. *Anima non male definitur actus Primus Corporis organici, potentia vitam habentis.*
2. *Mens humana non est nuda cogitatio.*
3. *Mendacia officiosa non sunt licita.*
4. *Datur Naturalis Dei cognitio, tum objectiva tum subjectiva.*
5. *Dantur in homine tres anime.*

F I N I S.

